

Управління освіти
Жмеринської міської ради

Навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. – гімназія»

О.В.Дацко

Навички миробудування і безконфліктного спілкування учнів

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

ЖМЕРИНКА

Укладач: О.В.Дацко, соціальний педагог НВК «ЗОШ I-III ст. – гімназія» управління освіти Жмеринської міської ради Вінницької області

Методична розробка. Тренінг «Навички миробудування і безконфліктного спілкування учнів», 2015 р.

Рецензенти:

С.М.Заграй, завідувач методичного кабінету управління освіти Жмеринської міської ради Вінницької області;

Т.М.Паланюк, методист управління освіти Жмеринської міської ради Вінницької області.

Рекомендовано до друку
радою методичного кабінету управління освіти
(протокол № _____ від _____ 2015 р.)

Анотація

У методичній розробці представлено просвітницький тренінг з метою запобігання конфліктів в навчальному закладі, профілактики правопорушень, девіантної та агресивної поведінки, жорстокості та насилля серед дітей та учнівської молоді.

ЗМІСТ

Вступ	2
Загальна інформація про тренінг	3
Програма тренінгу «Навички миробудування і безконфліктного спілкування учнів»	4
Зміст тренінгу	8
Використана література	31
Додаток 1	32
Додаток 2	33
Додаток 3	36

ВСТУП

Кожен із нас інтуїтивно розуміє, що таке конфлікт, адже він є невід'ємною частиною нашого життя. Конфлікт впливає на формування нашого характеру й світогляду, є ресурсом для нашого розвитку та, за умови конструктивного його розв'язання, взаємин між людьми. У повсякденному житті слово «конфлікт» вживається стосовно доволі широкого кола явищ — від збройних сутичок і протистояння різних соціальних груп до побутових непорозумінь. Ми називаємо конфліктом сімейну сварку, дискусії в парламенті, зіткнення внутрішніх мотивацій людини, боротьбу її власних бажань, почуття обов'язку та багато чого іншого. Хоча переважна більшість людей вважає конфлікт негативним явищем, насправді він може зробити нас сильнішими та мудрішими, виховати нашу волю, допомогти зрозуміти свої нові якості, зблизити з людьми, які нас оточують. З іншого боку, на емоційному рівні в результаті конфліктів у людини виникає почуття гніву та роздратування, під впливом яких може з'явитися депресія. У процесі конфлікту людина покладається на власний егоїзм, незважаючи на почуття та думки свого опонента, але згодом виснажується і прагне якомога швидше завершити суперечку.

Тренінг **«Навички миробудування безконфліктного спілкування учнів»** має на меті надати учням інформацію про причини конфліктів, які виникають між однолітками, їх наслідки та способи вирішення і базується на відновному підході. Протягом усієї програми учасники мають змогу ділитися один з одним досвідом розв'язання різних конфліктних ситуацій, обдумувати такі ситуації і на практиці застосувати пропоновані нові методики реагування на них.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ТРЕНІНГ

Мета: надати учням інформацію про причини конфліктів, які виникають між однолітками, їх наслідки та способи вирішення.

Завдання:

- надати інформацію про конфлікти, їх види, форми та причини;
- ознайомити учасників із сучасними підходами до профілактики в контексті підтримки та покращення якості життя;
- відпрацювати навички проведення просвітницьких занять з попередження конфліктів, які виникають в навчальному закладі між дітьми.

Категорія учасників: учні 7 – 8 класів

Кількість учасників тренінгу: 10 – 15 осіб

Час, необхідний для проведення тренінгу: 3 дні

Кількість ведучих: 1 особа (соціальний педагог)

Тренінгове приміщення: простора кімната зі стільцями, розташованими у формі кола та необхідним обладнанням

Форма проведення: соціально-просвітницький тренінг

ПРОГРАМА ТРЕНІНГУ
«НАВИЧКИ МИРОБУДУВАННЯ І БЕЗКОНФЛІКТНОГО
СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ»

ДЕНЬ ПЕРШИЙ

Час	Діяльність	Мета	Матеріали
10:00 -10:10	Організаційні питання. Мета тренінгу	Визначення спільної мети та завдань тренінгу. Вирішення організаційних питань.	.
10:10-10:30	Знайомство. Вправа «Клубок»/ «Важливі уроки життя»»	Надання учасникам можливості познайомитися один з одним, створення дружньої атмосфери, покращення навичок уважного слухання.	Клубок ниток/ вислови «Важливі уроки життя»
10:30-10:40	Очікування учасників. Вправа «Зоряне небо», «Береги надії» або «Пісочний годинник».	З'ясування очікувань учасників, того, наскільки очікування співпадають із загальною метою тренінгу.	Фліп-чарт, маркери, стікери, ручки для кожного учасника.
10:40 -10:50	Вправа «Таємний друг».	Налагодження товариських стосунків у команді учасників.	Стікери, маркери, капелюх.
10:50-11:10	Вправа «Дружня пошта».	Розвиток комунікації в групі.	Конверти, скотч, маркери, клей, кольоровий папір/
11:10-11:20	ПЕРЕРВА		
11:20 – 11:25	Рухавка	Емоційне розвантаження,	

	«Австралійський дощ»	активізація учасників	
11:25-11:40	Правила спільної роботи. Техніка «Паркування».	Налагодження роботи з ефективним використанням часу і спільне вироблення правил поведінки учасників в групі.	Фліп-чарт, маркери, скотч
11:40-12:00	Визначення поняття «конфлікт». Вправа «Намалюй конфлікт». Презентація малюнків учасниками групи	З'ясування поняття «конфлікт».	Фліп-чарт, маркери, А4 для кожного учасника.
12:00-12:30	ОБІДНЯ ПЕРЕРВА		
12:30-12:50	Робота з упередженнями. Вправа «Пограбування магазину».	Надання учасникам інформації про процес формування упереджень та способи запобігання формуванню упереджень.	Матеріали «Пограбування магазину», фліп-чарт, ручки, маркери.
12:50-13:10	Розуміння причин виникнення конфлікту. Історія, розказана Вовком.	Розуміння впливу упереджень та відсутності інформації на виникнення конфлікту.	Фліп-чарт, маркери, інформаційне повідомлення «Історія, розказана Вовком».
13:10-13:25	Формування упереджень. Вправа «Всі ми різні».	Формування розуміння наявності різних «правильних» точок зору в конфлікті.	Листок паперу А4 для кожного учасника

13:25-13:35	ПЕРЕРВА		
13:35-14:00	Вправа «Мавпенята»	Налагодження зв'язків між учасниками, емоційне розвантаження.	
14:00-14:20	Підходи до вирішення конфліктів. Робота в групах з ситуаціями.	Визначення підходів до розв'язання конфліктів, розуміння переваг та недоліків кожного із підходів.	Фліп-чарт, маркери, ситуації з шкільного життя
14:20-14:35	Позиції та інтереси. Ситуація «Дві сестри». Схема «Айсберг».	Розуміння інтересів сторін і їх відмінності від позицій.	Матеріали: «Дві сестри», схема «Айсберг»; Фліп-чарт, маркери.
14:35-14:40	Рухавка « Чу-кул-кум-бек»	Емоційне розвантаження	
14:20-14:35	Вирішення конфліктів. Стратегія «Виграш-виграш». Робота в групах	Ознайомлення зі стратегією «Виграш – виграш», яка сприяє задоволення інтересів обох сторін конфлікту.	Матеріали «Виграш-виграш», ручки.
14:35-15:00	Підсумки дня. Вправа «Я сьогодні дізнався про...»	Підбиття підсумків, пригадування важливих подій першого дня роботи групи	

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ: Особливості поведінки в конфліктних ситуаціях.

Тест. Визначення стилю поведінки кожного учасника в конфліктних ситуаціях.

ДЕНЬ ДРУГИЙ

Час	Діяльність	Мета	Матеріали
10:00- 10:05	Рухавка «Дружнє привітання»	Налагодження дружньої атмосфери між учасниками	
10:05- 10:15	Робота в парах. Вправа «Ми з ... (сусідом) вчора...»	Пригадати пройдений матеріал, підготуватися до робочого дня.	
10:15- 10:30	Інформаційне повідомлення. Різниця між «Ти-твердженням» і «Я-твердженням».	Формування розуміння способу формулювання власних інтересів у такий спосіб, щоб бути почутим іншою особою.	Сценарій рольових ігор «Ти-твердження», «Я-твердження» ; Фліп-чарт з презентацією «Я-твердження»
10:30- 10:45	Вправа «Я-твердження»	Відпрацювання навички формулювання «Я-твердження».	Фліп-чарт з презентацією формули «Я-твердження», вправа «Я-твердження», ручки, м'яка іграшка або м'яч.
10:45- 10:55	ПЕРЕРВА		
10:55- 11:00	Рухавка «Мікс-салат»	Емоційне розвантаження, співпраця в команді	

11:00- 11:30	Презентація виникнення конфліктів через поширення пліток. Вправа «Велик Іванка».	Покращення навичок уважного слухання і висловлювання власних думок. Демонстрація «викривлення» змісту повідомлень під час їх передачі.	Історія «Велик Іванка»
11:30- 11:40	Вправа «Рулет»	Налагодження зв'язків між учасниками, емоційне розвантаження.	Скотч
11:40- 11:50	Робота в парах. Вправа «Намалюйте будинок/дерево»	Демонстрація конфлікту через непорозуміння між людьми	Папір А4, ручка або олівець(один на двох учасників)
11:50- 12:00	Робота в групах. Обговорення вправи «Намалюй будинок/дерево».	Визначення переваг і недоліків у довготривалому мовчанні між людьми, які посварилися	Фліп-чарт, маркери
12:00- 12:30	ОБІДНЯ ПЕРЕРВА		
12:30- 12:35	Рухавка «Борщ»	Поміняти учасників групи місцями («перемішати» групу) для налагодження дружніх зв'язків	
12:35- 12:50	Презентація Кола. Історія та правила.	Надати учасникам інформацію щодо історії застосування кіл у світових та	Братина, фліп- чарт з записаними правилами

		вітчизняних традиціях прийняття рішень; познайомити учасників з правилами Кола.	Кола.
12:50-13:00	ПЕРЕРВА		
13:00-14:30	Кола цінностей на тему: « Важливі люди в моєму житті, які допоможуть у важку хвилину»; « Моя команда, яка приймає мене таким, яким я є...»	Набуття учасниками особистого досвіду участі в Колі. З'ясування цінностей та переваг Кола.	Братина, фліп-чарт, маркери
14:30-15:00	Обмін думками. Малюнок на тему: «Цей день для мене став особливим, тому що...»	Підбиття підсумків, пригадування важливих подій другого дня роботи групи.	Братина

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

1. «Листівка на пам'ять» - приготувати невеличку листівку з побажаннями.

ДЕНЬ ТРЕТІЙ

Час	Діяльність	Мета	Матеріали
10:00-10:10	Привітання учасників. Вправа	Налагодження дружньої атмосфери	

	«Ти крутий (крута) тому, що...». «Так я дійсно крутий (крута), але я ще вмію (можу)...»	між учасниками	
10:10-10:20	Гра «Сніжинка»	Зрозуміти, чому можливі різні погляди щодо певної проблеми та що кожен погляд не може бути єдино вірним.	Паперові серветки
10:20-10:30	Вправа «Все одно ти молодець...»	Підвищення самооцінки учнів.	
10:30-11:30	Ролева гра «Розв'язання конфліктів»	Формування навичок успішного розв'язання конфліктів	Карточки з малюнками предметів
11:30-12:00	Презентація ШСП і проведення медіацій серед однолітків	Презентувати учням діяльність Шкільної Служби Порозуміння «Коло друзів», ознайомити з принципами і перевагами медіації	Екран, мультимедійний проектор, ноутбук, CD з фільмом «Медіація однолітків», мультимедійна презентація «Шкільна Служба Порозуміння «Коло друзів»».
12:00-12:30	ОБІДНЯ ПЕРЕРВА		

12:30- 12:50	Гра «Армреслінг»	Вироблення практичних навичок стратегії ненасильства та співробітництва	Цукерки
12:50- 13:20	Вправа «Портрет позитивної людини». Презентація роботи	Визначення рис, які сприяють формуванню довіри до позитивної людини	Ватман, маркери, олівці, фломастери, ластик.
13:20- 14:00	Робота в групах. Вправа колаж «Наш клас». Презентація роботи	Відображення учасниками взаємовідносин між однокласниками	Ватмани, молодіжні журнали, клей, фломастери, маркери, олівці, ножиці, скотч, стікери.
14:00- 14:10	ПЕРЕРВА		
14:10- 14:20	Робота з очікуваннями учасників.	Оцінка тренінгу.	Фліп-чарт, стікери з очікуваннями учасників
14:20- 14:50	Заключне Коло на тему: «Хочу побажати ...»	Побажання учасниками тренінгу позитивних настроїв	Братина
14:50- 15:00	Вручення «Листівок на пам'ять»		Листівки на пам'ять, які виконано вдома

Зміст тренінгу

ДЕНЬ 1

Мета тренінгу. Організаційні питання

Час – 10 хвилин.

Мета: визначення спільної мети та завдань тренінгу, що були поставлені соціальним педагогом. Вирішення організаційних питань.

Інструкція. Мета тренінгу, організаційні питання

Матеріали: фліп-чарт, маркери.

Мета та завдання тренінгу можуть бути представлені в Power Point або записані на фліп-чарті у вигляді презентації. До визначення мети та завдань можливо залучити учасників групи (надати їм можливість щось додати до списку і обґрунтувати свою пропозицію).

Інформація для соціального педагога. Мета та завдання тренінгу

Мета даного тренінгу:

- 1. Підготувати школярів до співробітницького підходу, який базується на інтересах учасників конфлікту, у вирішенні конфліктних ситуацій;*
- 2. Розвинути комунікативні навички учнів;*

У цій програмі використовується відновний підхід. Протягом усієї програми учасники матимуть змогу ділитися один з одним досвідом розв'язання різних конфліктних ситуацій, обдумувати ці ситуації і на практиці застосувати запропоновані нові навички та методики реагування на такі ситуації.

Знайомство. Вправа «Клубок» або «Важливі уроки життя» (за вибором соціального педагога)

Час – 20 хвилин.

Мета: надання учасникам можливості познайомитися один з одним, створення дружної атмосфери, покращення навичок уважного слухання.

Інструкція. Вправа «Клубок»

Матеріали: клубок ниток.

Запросіть учасників стати в коло. Поясніть, що кожен матиме можливість перекинути клубок ниток незнайомому (або добре знайомому) учаснику, не випускаючи з рук свій кінець нитки. Продемонструйте це: киньте комусь клубок, представтесь та розкажіть коротко про себе, чим цікавитесь, чим любляете займатися. (Не забувайте при цьому тримати кінець нитки в руках!). Продовжуйте гру до того часу, доки усі учасники не будуть включені в «комунікативну павутинку».

Питання для обговорення:

- Що ви можете сказати про комунікаційну павутину? (тягнеться від одного до іншого; інколи може призвести до плутанини)
- Що станеться, якщо я потягну свій кінець пряжі? (інші відчують деякий тиск)
- Що відчують інші, коли один з учасників роздратований або засмучений?

Після цього гра продовжується, але в зворотному напрямку – починає водити той, хто спіймав клубок останнім. Коли він передає клубок іншому учаснику, то намагається згадати його ім'я та хобі.

Питання для обговорення:

- Що ви відчували, коли приєдналися до кола?
- Що відчуваєте зараз?

Інструкція. Вправа «Важливі уроки життя»

Матеріали: листок А – 4 з твердженнями «Важливих уроків життя».

Попросіть учасників ознайомитися з висловами, запропонованими у вправі «Важливі уроки життя». Дайте час для того, щоб усі прочитали та обрали один вислів, який їм здається на даний момент найбільш актуальними. Після цього кожен з учасників коротко відрекомендується та говорить про те, який з уроків він обрав і чому саме цей.

Питання для обговорення:

- Чи сподобалась така форма знайомства?
- Які висновки можна зробити після того, як ми вислухали усіх учасників?
- Чому, на ваш погляд, ми обрали саме таку форму знайомства?
- Чому, на вашу думку, деякі з вас обрали однакові вислови? (різні люди, але спільні цінності)
- Яке значення цінностей під час вирішення конфліктів?

Інформація для соціального педагога «Важливі уроки життя»

Твердження:

- *Важливо не те, що з нами трапилось, а те, як ми вийшли з ситуації, що склалася.*

- *Зреагувати набагато легше, аніж подумати.*
- *Ми відповідальні за свої вчинки, незалежно від того, які почуття ми переживаємо стосовно них.*
- *Ніколи не варто говорити дитині, що її мрії безглузді та нереальні. Складно придумати щось більш трагічне та образливе, якщо вона вам повірить.*
- *Довіра будується роками, а руйнується протягом кількох секунд.*
- *Важливо не те, що ти маєш у цьому житті, а те, хто поруч з тобою.*
- *Простіше запалити одну маленьку свічку, ніж проклинати темінь.*
- *Двоє можуть одночасно дивитись на одну і ту саму річ, але бачити децю абсолютно протилежне.*
- *Багато говорити і багато сказати – це не одне і те ж саме.*
- *Чим чесніша людина, тим менше вона підозрює інших в нечесності.*
- *Краще розумно мовчати, ніж нерозумно говорити.*
- *Дружби закінчується там, де починається недовіра.*
- *Перемагає лише той, хто вірить.*
- *Ми не стільки потребуємо допомоги від друзів, скільки впевненості, що ми її отримаємо.*
- *Чудеса стаються там, де в них вірять, і чим більше вірять, тим частіше вони стаються.*
- *Найкращий спосіб зробити дітей хорошими – це зробити їх щасливими.*
- *Щоб повірити в добро, треба почати його робити.*

Очікування учасників. Вправа «Зоряне небо», «Береги надій» або «Пісочний годинник» (за вибором соціального педагога)

Час – 10 хвилин.

Мета: з'ясування очікувань і побоювань учасників, того, наскільки очікування співпадають із загальною метою тренінгу.

Інструкція. Вправа «Зоряне небо»

Матеріали: фліп-чарт, маркери, стікери (у вигляді «зірочок»), ручки для кожного учасника.

Для даної вправи необхідно підготувати фліп-чарт, де зображено На цьому небі учасники прикріплюють стікери («зірочки»), на яких написані їх очікування від тренінгу.

Інструкція. Вправа «Береги надій»

Матеріали: фліп-чарт, маркери, стікери (у вигляді «квіточок», «камінців» тощо), ручки для кожного учасника.

Для даної вправи необхідно підготувати фліп-чарт, де зображено річку з двома берегами та підводними рифами у воді. На одному з берегів учасники прикріплюють стікери («квіточка»), на яких написані їх очікування від тренінгу, на місці рифів вони пишуть переживання або ті ситуації, з якими вони бояться стикнутися під час тренінгу (стікери «камінці»).

Інструкція. Вправа «Пісочний годинник»

Матеріали: фліп-чарт, маркери, стікери, ручки для кожного учасника.

На фліп-чарті намальований пісочний годинник. Учасники на стікерах пишуть свої очікування від тренінгу, потім підходять до фліп-чарту, читають вголос та прикріплюють до верхньої частини пісочного годинника

Вправа «Таємний друг»

Час – 10 хвилин.

Мета: налагодження товариських стосунків у команді учасників.

Інструкція. Вправа «Таємний друг»

Матеріали: стікери (клаптики паперу), маркери, капелюх або пакет.

Соціальний педагог пише імена учасників на клаптиках паперу і складає їх у капелюха або пакет. Кожен з учасників витягає один папірець з іменем свого «таємного друга», якому він у свою чергу повинен робити приємні сюрпризи протягом усього тренінгу. Вправа спрямована на зближення учасників тренінгу та встановлення дружньої атмосфери. В кінці тренінгу учасники розказують, кому вони були «таємним другом» і дякують один одному за підтримку.

Вправа «Дружня пошта»

Час – 20 хвилин.

Мета: розвиток комунікації в групі.

Інструкція. Вправа «Дружня пошта»

Матеріали: конверти, скотч, маркери, клей, кольоровий папір.

Кожен учасник отримує конверт, на якому пише своє ім'я та прикрашає конверт. Потім усі конверти за допомогою скотчу прикріплюють на стіну. Тепер це – особисті поштові скриньки. Кожен з учасників має можливість обмінюватися з іншими невеличкими повідомленнями за допомогою такої скриньки. Останнього дня учасники не мають права перевіряти свої скриньки, натомість вони мають написати кожному листа «на пам'ять». Наприкінці тренінгу соціальний педагог заклеює конверти і роздає їх учасникам – вони можуть їх відкрити вдома.

Вправа «Австралійський дощ»

Час – 5 хвилин.

Мета: емоційне розвантаження активізація учнів.

Інструкція.

Учасники стають у коло. Ведучий промовляє фразу, показує дію, учасники повторюють.

Ведучий: чи знаєте ви, що таке австралійський дощ? Ні? Тоді давайте разом послухаємо, який він. Зараз по колу ланцюжком ви будете передавати мої дії. Але повторюватимете ви ці дії будете тільки після того, як їх виконає ваш сусіда справа. Як тільки дія повернеться до мене, я передам наступну дію. Почали? Слухайте уважно!

«В Австралії піднявся вітер (*ведучий тре долоні*).

Вітер підсилюється (*ведучий тре долоні і дує*).

Починає накрапати дощик (*ведучий клацає пальцями*).

Дощ посилюється (*ведучий хлопає долонями по грудях*).

Починається справжня злива (*ведучий плеще себе по стегнам*).

А ось справжня буря з градом (*ведучий тупоче ногами*).

Аж ось буря стихає (*ведучий плеще себе по стегнам*).

І дощ вщухає (*ведучий плеще себе по стегнам*).

Рідкі краплі падають на землю (*ведучий клацає пальцями*).

Виходить сонечко! (*ведучий піднімає руки догори*).

А ми чекали на тебе, сонечко!»

Правила спільної роботи. Техніка «Паркування» (додаток 1)

Час – 15 хвилин.

Мета: налагодження роботи з ефективним використанням часу і спільне вироблення правил поведінки учнів в групі.

Інструкція. *Правила спільної роботи. Техніка «Паркування»*

Матеріали: фліп-чарт, маркери, скотч

Соціальний педагог бере ініціативу на себе і пише на фліп-чарті 2-3 правила, які вважає доречними для поліпшення умов роботи на тренінгу. Потім він пропонує учасникам доповнити список правилами, важливими на їх погляд.

Після складання списку важливо запитати учасників, чи згодні вони дотримуватися даних правил. Також можна запропонувати учасникам поставити свої підписи на фліп-чарті з правилами. Список с правилами закріплюють на стіну так, щоб всі його бачили і могли слідкувати за дотриманням дисципліни.

Соціальний педагог презентує техніку «Паркування» - для роботи з питаннями групи. На стіну прикріплюється листок фліп-чарту, підписаний «Паркування». Якщо в процесі обговорення в учасників виникає питання, відповіді на яке не вистачає часу, або що стосується теми, яка ще не розглядалася, воно записується «на паркування» (можна, перед кожним питанням малювати машинку – питання, як машинка – «на паркуванні»), і в кінці дня або в інший зручний час до нього можна повернутися і розглянути детально.

Визначення поняття «конфлікт». Вправа «Намалюй конфлікт»

Час – 20 хвилин.

Мета: з'ясування поняття «конфлікт».

Інструкція. *Визначення поняття «конфлікт»*

Матеріали: фліп-чарт, маркери, папір А4 для кожного учасника.

Учасники отримують листки паперу, на яких їм пропонують намалювати картину або будь-який малюнок, який асоціюється з поняттям «конфлікт». Після завершення роботи кожен презентує її, обґрунтовуючи, що саме значить цей малюнок і чим він асоціюється з конфліктом. Соціальний педагог записує ключові асоціації на фліп-чарті.

Після дискусії можна підбити підсумки про суть конфлікту, його позитивні та негативні сторони. Конфлікт постійно існує в житті, але наша реакція на нього зумовлена нашим попереднім досвідом. Хоча не сам конфлікт є проблемою, а те, як ми на нього реагуємо. Якщо ми вважаємо, що конфлікт є загрозою, то ми реагуємо відповідно. Якщо ж знаємо, що конфлікт може призвести до вирішення протиріч, то відносимося більш конструктивно і спокійно. Крім того, наша реакція на конфлікт залежить від того, наскільки ми вміємо його вирішувати і цьому треба вчитися.

Питання для обговорення:

- Що спільного мають ваші асоціації з поняттям «конфлікт»?
- Чому слово «конфлікт» набуває переважно негативного значення?
- Чому Ви асоціюєте конфлікт з позитивним поняттям?

Робота з упередженнями. Вправа «Пограбування магазину»

Час – 20 хвилин.

Мета: надання учням інформації про процес формування упереджень та способи запобігання формуванню упереджень.

Інструкція. Вправа «Пограбування магазину»

Матеріали: сюжет «Пограбування магазину», фліп-чарт, ручки, маркери.

Учні отримують завдання ознайомитися з сюжетом, прочитавши історію уважно один раз. Після цього вони повинні розглянути твердження, пов'язані з сюжетом, та визначити, які твердження є правдою (П), які – неправдою (Н), або обрати «?», що означає невизначеність.

Насправді майже усі твердження можна піддати сумніву. Вправа спрямована на виявлення упереджень. Частіше за все упередження формуються шляхом своєрідної драбини за такою формулою: доступні дані → вибіркоче сприйняття → умовивід → висновки → дії. Мета вправи – надати інформацію про те, як уникати упереджень, знаючи, з яких компонентів вони формуються.

Питання для обговорення:

- Чому формуються упередження?
- Як їх запобігти формуванню упереджень?

Інформація для соціального педагога «Пограбування магазину»

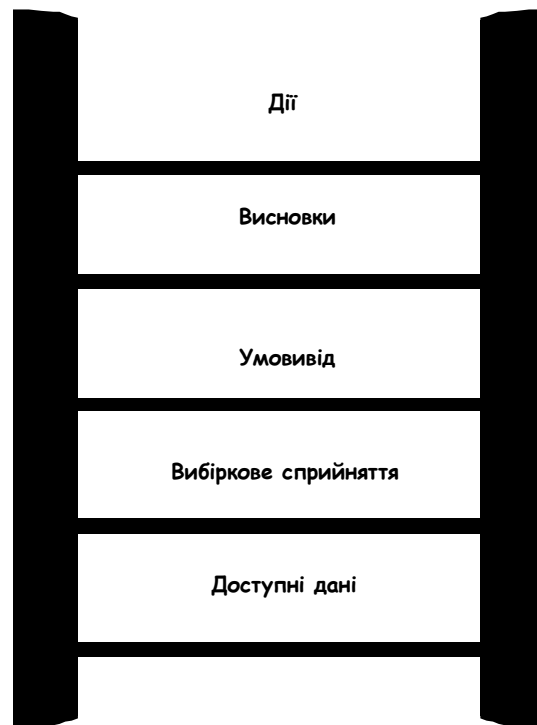
Сюжет:

Після того, як підприємець виключив світло в магазині, з'явилася людина і почала вимагати гроші. Власник магазину відкрив касу, її вміст було вилучено, і невідомий швидко залишив магазин. Про цей факт терміново був повідомлений офіцер поліції.

Твердження:

1	<i>Людина з'явилася після того, як підприємець виключив світло у своєму магазині.</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>
2	<i>Грабіжник був чоловіком.</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>
3	<i>Як тільки людина з'явилась у магазині, вона не вимагала гроші.</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>
4	<i>Власник вигріб вміст каси і швидко пішов.</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>
5	<i>Хтось відкрив касу.</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>
6	<i>Після того, як незнайома людина почала вимагати гроші і вилучила вміст каси, вона швидко залишила магазин.</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>
7	<i>Незважаючи на те, що в касі були гроші, у сюжеті не вказано їхню кількість.</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>
8	<i>Грабіжник вимагав гроші у власника магазину..</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>
9	<i>У сюжеті викладено послідовність подій, у якій участь беруть тільки три людини: власник магазину, людина, яка вимагала гроші, і офіцер поліції.</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>
10	<i>Сюжет описує три наступні події: хтось вимагав гроші, касу було відкрито, людина швидко залишила магазин.</i>	<i>П</i>	<i>Н</i>	<i>?</i>

Інформація для соціального педагога. «Драбина формування упереджень»

Розуміння причин виникнення конфлікту. Вправа «Історія, розказана Вовком»

Час – 15 хвилин.

Мета: розуміння впливу упереджень та відсутності інформації на виникнення конфлікту.

Інструкція. Вправа «Історія, розказана Вовком»

Матеріали: фліп-чарт, маркери, інформаційне повідомлення «Історія, розказана Вовком».

Соціальний педагог пропонує учасникам згадати казку про Червону Шапочку і описати головну героїню (характерні властивості записує на підготовленому фліп-чарті, де зображена Червона Шапочка), те ж саме робить з портретом

(характеристиками) Вовка. Після цього соціальний педагог читає вголос інформаційне повідомлення «Історія, розказана Вовком» і просить учасників висловити свої думки про головних героїв, почувши інший варіант казки.

Наприкінці, доречно зробити висновок про те, що задача медіатора полягає в тому, щоб детально з'ясувати подробиці конфлікту від обох сторін і залишатися неупередженими.

Питання для обговорення:

- Які висновки можна зробити за результати цієї справи?
- Наскільки влучно можна судити стосовно конфлікту, почувши опис ситуації з однієї сторони? Які проблеми можуть виникати в такому разі?
- Чи відомі вам побідні казки, в яких один з персонажів був несправедливо обвинувачений?
- Якою може бути роль медіатора в подібних ситуаціях?

Інформація для соціального педагога «Історія, розказана Вовком»

Ліс був моєю домівкою. Я тут мешкав, тому я дбав про нього. Намагався тримати його в чистоті.

І ось одного сонячного дня, коли я прибирав сміття після туристів, то почув за спиною чийсь кроки. Я сховався за деревом і побачив маленьке дівчисько, що самовпевнено спускалося по стежці, тримаючи в руці кошик. Я зразу ж запідозрив щось недобре, тому що вона була вдягнута якось чудернацьки — вся в червоному, на голові щось незрозуміле, начебто вона не хотіла, щоб її впізнали. Звичайно я зупинив її, щоб поставити кілька запитань. Я запитав, хто вона така, звідки і куди прямує. Вона почала щось базікати про те, що йде до своєї бабусі та несе їй сніданок у кошику. Власне кажучи, вона здалася мені щирою дівчинкою, але вона була в моєму лісі, до того ж вона виглядала досить підозріло з тим дивним червоним клобуком на голові. Ось я й вирішив дати їй науку, наскільки це серйозна справа вештатись по моєму лісі без попереднього запрошення та ще й в такому кумедному вбранні.

Я дозволив їй продовжувати свій шлях, а сам випередив її і дістався хатинки її бабці раніше. Мені відкрила порядна стара жіночка. Я розповів їй про свою проблему, і вона погодилася, що її онука заслуговує на добру прочуханку. Ми

домовилися, що бабуся сховається і не буде показуватися, доки я її не покличу. Як ви вже, мабуть, здогадуєтеся, вона сховалася під ліжком.

Коли дівчисько дісталася до хатинки, я запросив її до спальні, де я лежав у ліжку, одягнутий як її бабуся. Дівчисько швиденько зайшла до спальні, така собі розрум'янена, і почала плести щось зовсім нечемне про мої великі вуха. Мені це дуже не сподобалося, але я стримався і сказав, що маю такі великі вуха, щоб краще її чути. Я просто мав на увазі, що хотів більш уважно почути, що вона верзе. Але вона знову почала нести образливу нісенітницю — на цей раз про мої банькуваті очі. Тепер ви маєте зрозуміти, як я ставився до цієї дівчинки, котра попри свою пришелепкувату зовнішність, виявилася такою уїдливою. Але ж я свого часу поклявся завше підставляти щоку, тому нагадав їй, що маю такі великі очі, щоб краще її бачити.

Те, що вона сказала після цього, мене дійсно дістало. Розумієте, я маю дуже проблемні великі зуби. І коли це дівчисько знову-таки нечемно про них відізналася, я втратив контроль над собою. Я скочив з того ліжка і гримнув на неї, що, мовляв, маю такі великі зуби, щоб краще її було їсти.

Тепер, давайте подивимося правді в очі: чи чули ви колись, щоб який-небудь вовк, що поважає себе, з'їв хоч одну маленьку дівчинку. Відповідь буде «ні» — це всім відомо! Але те дівчисько немов з глузду з'їхало: воно почало бігати по всій хатинці і репетувати немов її ріжуть! А я був змушений ганятися за нею, щоб якось її угамувати. Мені довелося скинути бабцин одяг, але це все тільки ускладнило. Раптом двері з тріском відчинилися — на порозі стояв дроворуб з великою сокирою в руці. Я подивився на нього і негайно зрозумів, що маю ВЕЛИКІ проблеми. Вікно за мою спиною було відчинено, і я прожогом вискочив в нього.

Цим все і закінчилося. Але, на жаль, бабуся ніколи нікому не розповідала мою версію того, що сталося. Через це пішов поголос, що я дуже злий і страшний звір. Всі почали мене обминати десятою дорогою. Не знаю, що сталося з тим дівчиськом у пришелепкуватому червоному клобуку, але мені з тих пір живеться не дуже солодко.

Формування упереджень. Вправа «Всі ми різні»

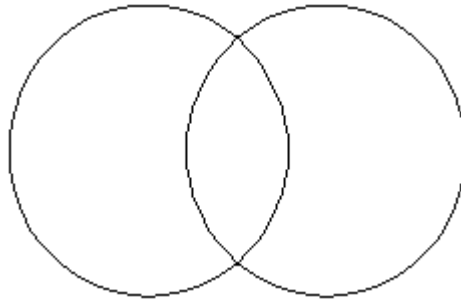
Час – 15 хвилин.

Мета: можливість підняти питання, що тісно пов'язані з проблемою виховання толерантності та поваги один до одного.

Інструкція. Вправа «Всі ми різні»

Матеріали: 1 аркуш з намальованими кільцями на кожну пару учасників, авторучки для кожного

Об'єднати учасників у пари і роздати листки з двома колами, що перетинаючись і мають спільний сектор.

Запропонувати кожному заповнити “своє” коло, давши відповіді на запитання „Хто я?”

(7 – 8 записів. Наприклад: жмеринчанин, учень, рудоволосий, люблю музику...).

Попросити прочитати в парах власні характеристики та знайти спільні ознаки, вписати їх у спільний сектор. Попросити дві - три пари прочитати зроблені записи - спочатку відмінності, а потім спільне. Запитати чого в записах більше співпадіннь чи відмінностей? Чому? Запитати групу у кого ще є співпадіння? Продемонструвати, що у більшості пар є спільні записи „людина”, „громадянин”...

Питання для обговорення:

- Про що свідчать результати вправи?
- Чи можлива ситуація, коли співпадіннь зовсім немає ні в кого?
- Чи цікаво було б жити у світі, де усі мали б лише спільні риси і не мали б відмінностей? Чому?

Вправа «Мавпенята»

Час – 25 хвилин.

Мета: налагодження зв'язків між учасниками, емоційне розвантаження.

Інструкція. «Зараз я розповім вам історію про мавпочку. Уявіть собі, що ви потрапили до магазину, де стоїть багато великих дзеркал. Туди ввійшов чоловік, на плечі в нього була мавпочка. Вона побачила себе в дзеркалах і подумала, що це інші мавпочки, і почала корчити їм мордочки. Мавпочки у відповідь скорчили їй точнісінько такі самі пички. Мавпочка показала їм кулака, і їй із дзеркал також показали кулаки. Вона тупнула лапою, й усі мавпочки тупнули. Що не робила мавпочка, всі інші точно повторювали її рухи. Починаємо гру.»

Соціальний педагог пропонує учням стати по колу. Завдання кожного учасника – привітатися, назвати своє ім'я та зробити якийсь рух (бажано не повторюватися). Вправу починає соціальний педагог, а за ним по колу – кожен учасник, однак, перш ніж назвати себе та показати свій рух необхідно повторити імена та рухи усіх учасників, які вже презентували себе. Таким чином останній в колі має назвати всі імена і показати всі рухи.

Підходи до вирішення конфліктів.

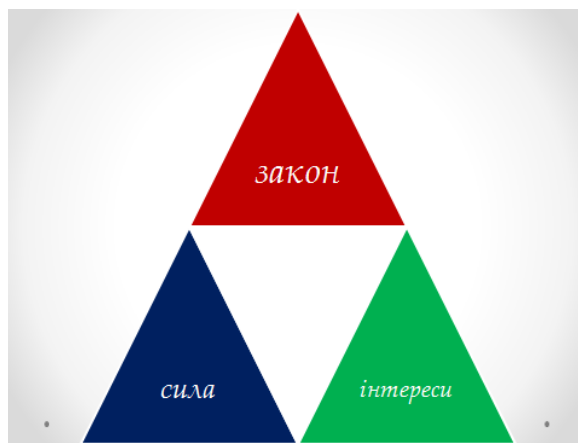
Час – 20 хвилин.

Мета: визначення підходів до розв'язання конфліктів, розуміння переваг та недоліків кожного із підходів.

Інструкція. Підходи до вирішення конфліктів. Мозковий штурм, робота в групах

Матеріали: фліп-чарт, маркери.

Соціальний педагог пропонує згадати різні можливі способи поведінки людей в конфлікті (можна опиратися на список асоціацій до слова конфлікт, що було створено під час вправи «Намалюй конфлікт»). Важливо обговорити всі можливі варіанти, в тому числі й ті, які застосовують дорослі. Названі способи соціальний педагог записує на фліп-чарті і розбиває на три групи, у відповідності до трьох підходів – сила, закон, інтереси та коротко презентує кожен з підходів (мультимедійний слайд).

(Мультимедійний слайд)

Потім учасникам пропонується об'єднатися в три підгрупи, обговорити та записати на ватмані (або фліп-чарті) переваги та недоліки одного із підходів до розв'язання конфліктів. Ведуча роздає ситуацію для обговорення та способи їх вирішення. Кожна група обговорює один з підходів. Потім групи презентують свої напрацювання та відбувається спільне обговорення.

Питання для обговорення:

- Які переваги або недоліки на вашу думку іще є в кожного з цих підходів?
- Який із підходів, на вашу думку, найкращий? Чому?
- Який із підходів доречно застосовувати, якщо учасники продовжуватимуть спілкуватися, наприклад, вчаться в одному класі? Чому?

Інструкція. Вправа «Шкільна форма»

Матеріали: зошит учасника – матеріали «Шкільна форма».

Соціальний педагог пропонує учасникам об'єднатися у три групи та ознайомитися з ситуацією вправи «Шкільна форма». Учасники кожної групи мають обговорити та запропонувати можливі дії сторін конфлікту (мами Насті та директора школи) з точки зору одного з підходів до розв'язання конфліктів: сили, права чи інтересів (кожна група обговорює дії з точки зору одного з підходів). По завершенню обговорення, кожна група презентує свої напрацювання.

Дана вправа допомагає учасникам краще зрозуміти суть кожного з підходів, а також їх переваги та недоліки.

Питання для обговорення:

- Який варіант, з вагомо погляду, є найкращим? Чому?
- Який із запропонованих варіантів, на вашу думку, найбільш сприятливий для Насті?
- Які переваги або недоліки ви вбачаєте у тих діях, які були запропоновані?

Інформація для соціального педагога. Вправа «Шкільна форма»

Ситуація

Все почалося в той день, коли Настю, ученицю 5-Б класу, не пустили вранці до школи. В її школі для всіх учнів була введена обов'язкова форма: піджак зеленого кольору. Того ранку Настя піджак не вдягла, бо за день до того дівчинка забруднила його і мама віднесла річ до хімчистки, іншого піджака у дівчинки не було. Настя була прикро вражена, коли черговий при вході не впустив її до школи, посилаючись на наказ директора „без шкільної форми нікого в школу не впускати!“. Засмучена дівчинка вже налаштувалась вертатися додому, як раптом побачила завуча з виховної роботи, Марію Іванівну, яка піднімалася сходами шкільного танку.

- *Добрий день, Маріє Іванівно, чому мене не впускають до школи? Я вчора забруднила піджак і мама віднесла його до хімчистки, а черговий каже, що без піджака в школу не можна!*
- *Настю, не вигадуй дурниць і передай мамі, щоб вона частіше ходила на батьківські збори. Тоді б вона знала, що існує наказ, відповідно до якого всі учні повинні ходити до школи тільки в шкільній формі! Повернувшись додому, Настя ледве встигла застати маму до того, як вона пішла на роботу. Мати вислухала доньку і була вкрай обурена вчинком шкільної адміністрації...*

*Використовуючи цей сценарій, опишіть, як мама Насті та директор школи можуть вчинити далі **(додаток 2)**.*

Позиції та інтереси. Ситуація «Дві сестри». Схема «Айсберг»

Час – 15 хвилин.

Мета: розуміння інтересів сторін в конфліктів, їх відмінність від позицій.

Інструкція. Ситуація «Дві сестри». Схема «Айсберг»

Матеріали: ситуація «Дві сестри», схема «Айсберг»; фліп-чарт, маркери.

На основі ситуації «Дай мобільний телефон» соціальний педагог пояснює різницю між «позицією» - те, на чому людина наполягає в конфліктній ситуації та «інтересом» - реальна потреба людини.

Далі соціальний педагог розказує учасникам ситуацію «Дві сестри» та просить проаналізувати у чому полягає різниця між «позицією» та «інтересом».

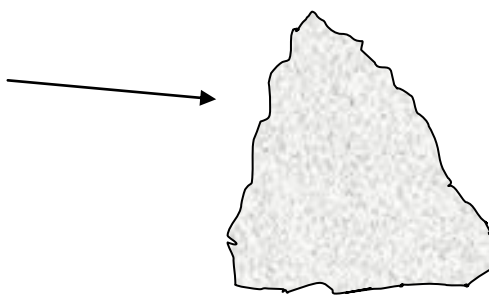
Інформація для соціального педагога. Ситуація «Дві сестри»

Дві сестри лежать на своїх ліжках у кімнаті, в якій обидві живуть, і сваряться через те, закрити чи підняти фіранки. Одна встає і закриває їх; інша встає та відкриває їх. Їх конфлікт здається нерозв'язним. Заходить їх молодший брат і запитує, що відбувається. Одна сестра говорить, що яскраве сонячне світло заважає їй, так як вона намагається здрігнути. Інша сестра говорить, що вона намагається читати книгу зі свого домашнього завдання, і їй потрібне світло з вікна. Почувши це, молодший брат підходить, вмикає лампу біля ліжка і закриває штору. Обидві сестри задоволені.

	<i>Позиція</i>	<i>Інтерес</i>
<i>Сестра 1</i>	<i>Відкрити штори</i>	<i>Потрібне світло для читання</i>
<i>Сестра 2</i>	<i>Закрити штори</i>	<i>Хоче заснути, світло заважає</i>

Інформація для соціального педагога. Схема «Айсберг»

Позиції (вимоги, ЩО люди кажуть, що вони хочуть...)

*Інтереси, потреби,
відчуття (ЧОМУ люди
хочуть, що вони кажуть...)*

Рухавка « Чу-кул-кум-бек»

Час – 5 хвилин.

Мета: емоційне розвантаження

Інструкція. Соціальний педагог пропонує учасникам гру «Чу-кул-кум-бек». Всі стають в коло і повторюють рухи, які пропонує соціальний педагог, вигукуючи при цьому фразу «Чу-кул-кум-бек».

Визначення позицій та інтересів. Стратегія «Виграш – виграш»

Час – 15 хвилин.

Мета: ознайомлення зі стратегією «Виграш – виграш», яка сприяє задоволення інтересів обох сторін конфлікту.

Інструкція. Стратегія «Виграш – виграш»

Матеріали: зошит учасника – матеріали: стратегія «Виграш – виграш», ручки.
Соціальний педагог презентує учасникам стратегію «Виграш-виграш». Учасники об'єднуються в 3 малі групи, де вони обговорюють одну із запропонованих ситуацій, визначають позиції та інтереси сторін, а також можливе рішення «виграш – виграш». Після обговорення учасники презентують свою роботу.

Питання для обговорення:

- Чи важко вам було знайти інтереси, кожної із сторін? Чому?
- Чи важко вам було знайти рішення «виграш – виграш»? Чому?
- Що, на вашу думку, заважає у реальному житті розв'язувати конфлікти, на основі стратегії «Виграш – виграш»?

Інформація для соціального педагога. Стратегія «Виграш – виграш»

Ситуація 1.

Подруга Олі запрошує своїх друзів до себе, щоб подивитися фільм у ніч, коли святкується Хеловін. Фільм починається опівночі. Оля дуже хоче бути разом з

друзями, але її батьки не хочуть, щоб вона так пізно виходила з дому. Вони бояться, що з нею щось трапиться.

	Позиція	Інтерес/Потреба
Оля		
Батьки Олі		

Можливе рішення «Виграш – виграш»:

Ситуація 2.

Олександр і Денис – хороші друзі, які проживають поряд один з одним. Їх будинки знаходяться в декількох кварталах від школи. Олександр зазвичай їздить до школи на велосипеді. Таким чином він може довше спати і все ж встигати в школи вчасно. Декілька місяців тому він зламав ногу, і його батькові довелося відвозити його до школи на машині. На цей час він позичив свого велосипеда Денису, щоб той міг їздити на ньому в школу. Тепер, коли нога Олександра зрослася, він хоче повернути свій велосипед, але Денис не віддає його. Він говорить, що, коли він ходить до школи пішки, інші дразнять його. Якщо ж він їде на велосипеді, вони не роблять цього.

	Позиція	Інтерес/Потреба
Олександр		
Денис		

Можливі рішення «виграш – виграш»:

Ситуація 3.

Аня хоче отримати роботу, щоб мати більше грошей на витрати. Її мати не хоче, щоб вона йшла на роботу, тому що думає, що Аня повинна віддавати всі сили заняттям у школі.

	Позиція	Інтерес/Потреба
Аня		
Мама Ані		

Можливі рішення «виграш – виграш»:

Підсумки дня. Вправа «Я сьогодні дізнався...»

Час – 10 хвилин.

Мета: підбиття підсумків, пригадування важливих подій минулого дня.

Інструкція. Вправа «Я сьогодні дізнався...»

Матеріали: матеріали «Смайлики», фліп-чарт, маркери, ножиці, скотч або клей.

Соціальний педагог просить кожного учасника по колу висловитися з приводу того, що цінного він/вона отримали за сьогодні, які нові знання та навички набули. Після цього учасникам пропонується обрати «смайлик», що відповідає їх стану наприкінці дня, та закріпити його на фліп-чарті біля свого імені. Дана вправа дає можливість учасникам оцінити успішність роботи, а соціальному педагогу – загальну атмосферу на тренінгу. Вправу бажано проводити після закінчення кожного робочого дня.

Інформація для соціального педагога. Матеріали «Смайлики»

Будь ласка, обері «смайлик», який відповідає твоєму настрою по завершенню сьогоднішнього дня та прикріпи його на фліп-чарті біля свого імені.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ: Особливості поведінки в конфліктних ситуаціях.

Тест. Визначення стилю поведінки кожного учасника в конфліктних ситуаціях.

Мета: визначення стилю поведінки кожного учасника в конфліктних ситуаціях.

Інструкція. Тест «Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації»

Матеріали: тест «Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації», ручки.

Учні отримують матеріали з тестами, де необхідно, уважно прочитавши твердження, визначити, наскільки вони відповідають їхнім діям під час конфліктів. Чим більшою є загальна сума балів певної стратегії вирішення конфліктів, тим частіше вона використовується, і навпаки.

Тест «Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації»

Визначення вашого стилю поведінки в конфлікті.

Інструкція: Уважно прочитайте вислови і прислів'я. Визначте, наскільки кожне прислів'я відповідає вашим діям під час конфліктів: 5 — відповідає в усіх

випадках; 4 — відповідає у більшості випадків; 3 — деколи відповідає; 2 — відповідає, але дуже рідко; 1 — ніколи не відповідає.

1. Від суперечки легше утриматися, аніж потім здихатися її.	
2. Якщо ви не можете примусити людину думати так, як ви робите, то примусьте її робити так, як ви думаєте.	
3. Теплі слова розтоплюють холодні серця.	
4. Послуга за послугу.	
5. Давай приходь і подумаємо разом.	
6. Під час суперечки заслуговує похвали той, хто перший замовкне.	
7. Чия сила, того й правда.	
8. Солодкі слова роблять солодким рух уперед.	
9. Краще синиця у руках, аніж журавель у небі.	
10. Істина знаходиться в знаннях.	
11. Той, хто б'ється і тікає, доживає до нової битви.	
12. Той перемагає блискуче, хто примушує своїх ворогів тікати.	
13. Убий ворога своєю надмірною добротою.	
14. Чесний обмін думками не приведе до суперечки.	
15. Ніхто не може претендувати на істину, але кожен може зробити свій внесок у неї.	
16. Тримайся подалі від тих, хто незгідний з тобою.	
17. Тільки той, хто вірить у перемогу, перемагає на полі битви.	
18. Добре слово мало коштує, та дорого цінується.	
19. зуб за зуб — це чесна гра.	
20. Тільки той, хто готовий відмовитися від власного права на істину, збагатиться від істин, які знають інші.	
21. Уникайте сварливих людей — вони зроблять ваше життя нещасним.	
22. Людина, яка не тікає сама, змушує тікати інших.	
23. М'які слова забезпечують гармонію.	
24. Хочеш мати хорошого друга — зроби йому щось приємне.	
25. Відкрито говори про свої конфлікти і йди їм назустріч — тільки це приведе до їх найкращого вирішення.	
26. Найкращий спосіб улагодження конфліктів — уникати їх зовсім.	

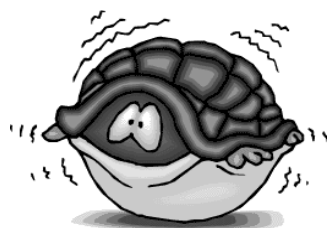
27. Займаю тверду, рішучу позицію (на тім стою і не можу інакше).	
28. Лагідність перемагає гнів.	
29. Краще щось, аніж нічого з того, що ти хочеш.	
30. Щирість, чесність і довір'я гори звернуть.	
31. Немає нічого важливішого, ніж те, за що тобі треба боротися.	
32. У світі завжди були й будуть переможці і переможені.	
33. Вони на тебе з каменем, а ти до них з прихильністю.	
34. Якщо двоє йдуть на компроміс, то справедливе рішення гарантоване.	
35. Правди можна досягти тільки воюючи.	

Чим більшою є загальна сума балів за певною стратегією розв'язання конфліктів, тим частіше ви схильні застосовувати цю стратегію. Чим менша загальна сума, тим рідше ви користуєтесь нею.

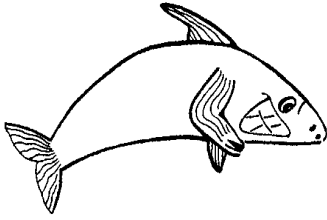
Підрахунок кількості набраних балів

Ухиляння	Суперництво	Пристосуванн	Компроміс	Співробітниц
1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25
26	27	28	29	30
31	32	33	34	35

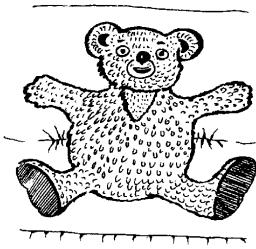
КЛЮЧ ДО ТЕСТУ

1. Черепаха (ухиляння). Черепахи втікають і ховаються у свій панцир, щоб обминати конфлікти. Вони відмовляються від власних цілей та стосунків. Вони тримаються далі як від спірних питань, через які виникає конфлікт, так і від людей, до яких він причетний. Вони почувують себе безпомічними. Вони вважають, що намагатися вирішувати конфлікт — справа повністю безнадійна. Вони переконані, що легше втекти (фізично та психологічно) від конфлікту, аніж зіткнутися з ним.

2. Акула (суперництво). Акули намагаються перемагати опонентів тим, що силоміць примушують їх приймати потрібне їм рішення конфлікту. Для них найважливішими є власні цілі, а стосунки з людиною мають дуже мале значення. Вони будь-якою ціною готові добиватися своїх цілей. Потреби інших людей їх не турбують, їх мало хвилює те, чи вони комусь подобаються, чи проявляє хтось до них прихильність. Акули переконані, що конфлікти вирішуються тоді, коли один перемагає другого, який програє. Вони хочуть бути переможцями. Перемога, на їхню думку, дає людям почуття гордості та успіху. Поразка викликає почуття безсилля, неадекватності і невдачі. Вони намагаються здобути перемогу, приголомшуючи суперників, нападаючи раптово, а також залякуючи або загрожуючи їм з позиції сили.

3. Плюшевий ведмедик (приспосування). Для ведмедиків — стосунки найважливіші, а власні цілі не мають великого значення. Ведмедики хочуть подобатися, хочуть, щоб усі їх любили і цінували. Вони вважають, що краще уникнути конфлікту заради гармонії, і впевнені, що конфлікти не можна обговорювати без шкоди для стосунків. Вони бояться завдати болю, образити, псувати стосунки під час конфлікту. Щоб зберегти стосунки, вони готові пожертвувати особистими цілями. Плюшеві ведмедики немовби кажуть: "Я пожертвую власними цілями, роби все, що ти хочеш, аби тільки я тобі подобався". Плюшеві ведмедики намагаються загладити конфлікт, боячись зіпсувати стосунки.

4. Лисиця (компроміс). Лисиці невибагливі як у своїх цілях, так і в стосунках з іншими людьми. Лисиці шукають компромісу. Вони жертвують частиною своїх домагань під час конфлікту і переконують іншу особу поступитися теж якоюсь часткою своїх

цілей. Вони шукають такого рішення конфлікту, коли б обидві сторони мали якусь вигоду — «золоту середину», між двома крайніми позиціями. Вони готові пожертвувати заради досягнення згоди для спільного добра як частиною своїх домагань, так і стосунків.

5. Сова (співробітництво). Сови дуже високо цінують власні цілі та стосунки. Вони розглядають конфлікти як проблему, яку треба розв'язувати, і шукають таке рішення, яке б задовольнило як їхні власні цілі, так і цілі супротивної сторони в конфлікті. Сови сприймають конфлікти як засіб поліпшення стосунків шляхом послаблення напруження між двома людьми. Вони намагаються розпочати дискусію, яка розцінила б конфлікт як проблему. Шукаючи рішення, які б задовольнили як їх самих, так і іншу особу, сови підтримують стосунки. Сови не заспокоюються доти, доки не знайдене рішення, яке б задовольнило і власні, і чужі цілі. Вони також не заспокоюються доти, доки напруга не спаде і негативні емоції не будуть повністю зняті.

Питання для обговорення:

- Які стратегії, на вашу думку, найбільш ефективні?
- Яким чином можливо навчитися ефективній стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях?

ДЕНЬ 2

Рухавка «Дружнє привітання»

Час – 5 хвилин.

Мета: налагодження дружньої атмосфери між учасниками

Інструкція. Учням потрібно привітатися один з одним:

- ✓ як самураї
- ✓ як бізнесмени
- ✓ як білі ведмеді
- ✓ як справжні друзі.

Робота в парах. Вправа «Ми з ... (сусідом) вчора...» або «Гаряча картоплина»

Час – 10 хвилин.

Мета: пригадати пройдений матеріал, підготуватися до робочого дня.

Інструкція:

Вправа «Ми з ... (сусідом) вчора...». Соціальний педагог просить учнів пригадати, про що вони дізналися в перший день тренінгу і обговорити в парах. Далі кожен з пари презентує те, про що дізнався від сусіда.

Вправа «Гаряча картоплина». Соціальний педагог готує вправу заздалегідь. На листках А – 4 записує питання для учнів, які пов'язані з подіями попереднього дня тренінгу. З цих листків формується «Гаряча картоплина» і передається по колу з рук в руки кожного учасника. Соціальний педагог першим говорить слово «Стоп!» і той учень, в руках котрого в цей момент знаходилась «Картоплина», дає відповідь на питання, розгорнувши верхній листок.. Далі вже учень, який щойно дав відповідь на питання говорить «Стоп!». І так далі, поки не закінчатся листочки з питаннями. Бажано, щоб кожен учасник гри мав змогу відповісти на питання.

Інформаційне повідомлення. Різниця між «Ти-твердженням» і «Я-твердженням».

Час – 15 хвилин.

Мета: формування розуміння способу формулювання власних інтересів у такий спосіб, щоб бути почутим іншою особою.

Інструкція. Інформаційне повідомлення. Техніка «Я-твердження»

Матеріали: сценарій рольової гри; фліп-чарт з презентацією «Я-твердження».

Соціальний педагог просить двох добровольців відтворити ситуацію, що описує відмінність між «Я-твердженням» та «Ти-твердженням».

Після першої сценки соціальний педагог запитує учнів, що вони помітили з точки зору мовної стилістики, міміки та жестикуляції учасників сценки. Потім, пояснює, що в даному випадку учасники сценки використовували так зване

«Ти-твердженням», яке зазвичай передає почуття роздратованості, докору або осуду дій іншої людини. «Ти-твердженням» здебільшого налаштовують людей на так звані захисні та агресивні реакції. Соціальний педагог запитує учнів, чи вважають вони, що Лора та Поліна зможуть владнати свій конфлікт. Після обговорення запрошуються добровольців для інсценування сценки №2.

Після цього проводиться дискусія щодо того, в чому полягала різниця між першим та другим діалогами. Соціальний педагог презентує учасникам формулу «Я-твердженням» та мету застосування даної техніки в конфліктній ситуації, наводить декілька прикладів формулювання «Я-твердження» (бажано, з власного досвіду). Варто також пояснити, що за допомогою «Я-твердженням» можна передати свої інтереси, почуття стосовно ситуації, не звинувачуючи і не критикуючи при цьому іншу людину.

Питання для обговорення:

- В чому полягає різниця між першою та другою сценками?
- Як би ви зреагували, якщо б до вас звернулися так, як у сценці 1? А в сценці 2?
- Які недоліки застосування «Ти-твердженням» під час конфлікту?
- Які переваги застосування «Я-твердженням» під час конфлікту?

Інформація для соціального педагога. Сценарій рольової гри

Сценка №1. «Ти-твердженням»

ЛОРА: Не можу повірити, що ти забула взяти з собою наш плакат. Ти така забудько! Завжди запізнюєшся і ніколи нічого не робиш своєчасно! Як же нам тепер робити презентацію?

ПОЛІНА: Але ж ти відмовилася допомагати мені минулого вечора. Через це мені довелося працювати над плакатом до самої ночі, і я ледве не проспала школу цього ранку. Я так поспішала, що забула взяти з собою плакат. Моєї провини тут немає.

Сценка №2. «Я-твердженням»

ЛОРА: Поліно, я дуже незадоволена, що в нас немає плакату. Без нього ми не зробимо презентацію. Мені дуже хотілося б, щоб якимось чином ми отримали його ще до обіду.

ПОЛІНА: Мені дуже шкода, що я забула його дома. Я так поспішала сьогодні вранці. Чудово розумію, що без цього плакату ми не зможемо зробити презентацію. Може моя мама зможе завезти його в школу по дорозі на роботу?

Інформація для соціального педагога. Формула «Я-твердження» (додаток 3)

*Я почуваюся... (власні почуття і переживання стосовно ситуації),
коли ти... (опис конкретних дій співрозмовника, які викликають негативні емоції),
тому що... (пояснення, чому дії співрозмовника викликають такі емоції, висловлення власних інтересів),
ось чому я хочу/бажаю/хотіла б... (бажані зміни в діях співрозмовника).*

Техніка «Я-твердження»

Час – 15 хвилин.

Мета: відпрацювання навички застосування «Я-твердження».

Інструкція. Техніка «Я-твердження»

Матеріали: зошит учасника – матеріали: вправа «Я – твердження, ручки, м'яка іграшка або м'яч.

Соціальний педагог пропонує учасникам сформулювати «Я-твердження» до наведених ситуацій. Учні працюють самостійно 10 хвилин.

Після закінчення самостійної роботи, соціальний педагог зачитує одне з тверджень та кидає іграшку (м'ячик) комусь із учасників для того, щоб він/вона зачитали свій варіант. Доцільно дати можливість 10 учням зачитати свої варіанти одного і того ж твердження. Соціальний педагог повинен слідкувати, щоб усі частини «Я-твердження» були присутні у формулюваннях учасників. У разі, якщо щось пропущене, соціальний педагог пропонує решті учнів покращити варіант «Я-твердження» - додати ту частину, якої не вистачає.

Питання для обговорення:

- Чому важливо, щоб «Я-твердження» включало усі зазначені вище частини? Що буде, якщо пропустити одну з частин «Я-твердження»?
- Які помилки можна зробити, формулюючи «Я-твердження»?

Інформація для соціального педагога. Вправа «Я-твердження»

Спробуйте скласти та записати «Я-твердження» для наступних ситуацій:

1. Твій молодший брат постійно розкидає свої речі по кімнаті, тобі доводиться прибирати за ним. Тобі хотілося б, щоб твій брат став охайнішим і сам прибирав за собою.

2. Ти гніваєшся на свого сусіда по парті, вчора ви домовилися, що принесете по два підручники на сьогодні, але він забув. Через це ви були без підручника на математиці, а зараз треба читати уривок з літератури, а книжки немає.

3. Твій знайомий має звичку постійно тебе штовхати, коли до тебе звертається – тобі це набридло, до того ж у тебе болить плече.

3. На уроці фізкультури ви грали два на два в настільний теніс у парі з товаришем. Ваш товариш відбивав усі подачі, навіть коли м'ячик летів на вашу сторону – ніби він грав сам. Вас це дуже образило, адже ви домовилися грати як партнери.

Рухавка «Мікс – салат»

Час – 5 хвилин.

Мета: емоційне розвантаження, співпраця в команді

Гра проводиться в трьох групах. Діти готують невеличкі театралізовані вистави з пісенькою, яка має наступні слова: «Кавуняка, кавуняка, папайя, папайя, банани, банани, мікс – салат». Групам потрібно проспівати пісеньку як маленькі дітки, як старенькі бабусі, як грузинські джигіти.

Презентація виникнення конфліктів через поширення пліток. Історія «Велик Іванка»

Час – 30 хвилин.

Мета: покращення навичок уважного слухання і висловлювання власних думок. Демонстрація «викривлення» змісту повідомлень під час їх передачі.

Інструкція. Історія «Велик Іванка»

Матеріали: історія «Велик Іванка».

Соціальний педагог запрошує трьох добровольців до участі у вправі. Двоє з них залишають кімнату так, щоб нічого не чути. Тому, хто залишився, соціальний педагог читає історію «Велик Іванка» (група також уважно слухає та

спостерігає за тим, що відбувається). Після цього соціальний педагог запрошує до групи другого добровольця та просить першого переповісти почуту історію. Завдання другого – уважно слухати і потім розповісти третьому учаснику. Третій, в свою чергу, розповідає почуте групі. Після вправи проводиться дискусія. Після обговорення вправи, висновок може бути сформульовано у такий спосіб: краще всього розповісти про те, що сталося може не свідок, а безпосередній учасник.

Інформація для соціального педагога. Історія «Велик Іванка»

Нарешті у Іванка з'явилися гроші, щоб придбати червоний гірський велосипед, який він кожного разу подовгу роздивлявся, проходячи повз місцеву крамницю спортивних товарів. Той коштував силу-силенну грошей, які Іванко все ж таки зібрав за останні два роки, коли розносив ранкові газети по дорозі до школи.

Дуже пишаючись покупкою, Іванко проїхав на своєму новенькому велику з десятишвидкісною передачею вздовж центральної вулиці містечка аж до школи, де він навчався. На шкільному спортмайданчику декілька його друзів грали в футбол.

Один з хлопчаків, Андрій, підбіг до Іванка і почав захоплено роздивлятися велик. Він попросив у Іванка дозволу проїхатися на ньому, і Іванко, дещо неохоче, дозволив йому зробити круг навколо школи.

Але минуло десять хвилин, а Андрій так і не з'явився. Іванко почав хвилюватися. Він побіг за ріг школи і побачив віддалік Андрія, який намагався випрямити скривлений передній обідок. Навколо нього юрбилися троє інших хлопчаків. Іванко підбіг до Андрія і без зайвих запитань почав гримати на свого товариша, коли ж побачив, що його новий велик стоїть собі цілий і неушкоджений під парканом. Андрій тільки посміхнувся і пояснив, що зупинився, щоб допомогти Денису, який упав зі свого велосипеда і трохи його пошкодив.

Питання для обговорення:

- Що сталося з інформацією доки вона передавалася з уст в уста?
- Чи загубилося при цьому щось важливе?
- Як це вплинуло на нашу історію?

- Що таке плітки?
- Що таке чутки?
- Що відбувається при передачі чуток від одного до іншого?

Вправа «Рулет»

Час – 10 хвилин.

Мета: налагодження зв'язків між учасниками, емоційне розвантаження.

Матеріали: скотч

Вправа проводиться в двох групах. Діти вистроюються в дві шеренги і «скручуються рулетом». Ці «рулети» необхідно обмотати скотчем. Далі соціальний педагог дає команду старт і «рулетики» повинні перебігти, не розсипавшись, в інший кінець кімнати. Перегони повторюються тричі. Перемагає команда, які двічі переможе в перегонах.

Робота в парах. Вправа «Намалюйте будинок/дерево»

Час – 10 хвилин.

Мета: демонстрація конфлікту через непорозуміння між людьми.

Інструкція. Вправа «Намалюй будинок/дерево»

Матеріали: листи А-4 (один на двох), кольорові олівці (один на двох).

Соціальний педагог об'єднує групу в дві однакові за кількістю підгрупи. Перша підгрупа виходить за двері, де учасники отримують завдання: група, яка вийшла за двері повинна, повернувшись на місце, намалювати будинок, група, яка залишилась в кімнаті – дерево. Єдина умова для двох груп – не розмовляти один з одним. Після завершення вправи учасникам першої групи пропонується проаналізувати, яку поведінку демонстрували їх візаві. Важливо, щоб усі бажаючі висловилися. Наприкінці соціальному педагогу доречно пояснити, що метою даної вправи було наочно продемонструвати конфлікт, який не можливо вирішити силою і мовчанням.

Рухавка «Борщ»

Час – 5 хвилин.

Мета: поміняти учасників групи місцями («перемішати» групу) для налагодження дружніх зв'язків.

Рухавка проводиться в колі. Один стільчик необхідно з кола забрати. Той, хто залишився без стільця – ведучий гри. Ведучий пропонує групі назвати 4 інгредієнти, які входять всклад борщу. За названими інгредієнтами ведучий об'єднує учасників в групи. Коли ведучий називає один із «овочів», та група повинна помінятися місцями. Ведучий також намагається сісти на вільний стілець. Хто залишився без місця – стає ведучим.

Якщо ведучий скаже слово «Борщ», то всі учасники міняються місцями (пересідати на сусідній стілець не можна).

Коло. Історія та правила.

Час – 20 хвилин.

Мета: надати учасникам інформацію щодо історії застосування Кіл у світових та вітчизняних традиціях прийняття рішень; познайомити учасників з правилами Кола. **Матеріали:** Мовник / Братина, фліп-чарт з записаними правилами Кола

Соціальний педагог знайомить учасників з традиціями застосування кіл в різних культурах для прийняття рішень та обговорення важливих питань. Доречно звернути увагу на символи та ритуали, що використовуються під час проведення Кіл Після завершення презентаційної частини, соціальний педагог пропонує учасникам ознайомитися з основними правилами Кола, які попередньо записані за фліп-чарті.

Історія

Традиції Кіл прийняття рішень були популярними у багатьох давніх культурах і використовувалися, як універсальний метод для обговорення важливих питань та проблем, які поставали перед громадою. Кола не є новітньою процедурою вирішення проблем та прийняття рішень, це традиційна модель, яка витримала випробування часом та показала себе найкращим чином.

Традиційно батьківщиною Кола прийнято вважати Північну Америку, а саме США та Канаду, адже широковідомим є той факт, що корінні народи цієї території, американські індіанці, вирішували свої суперечки та проблеми, сідаючи в коло для відкритого та рівного спілкування. Для передачі слова від одного учасника до іншого використовувалася люлька миру.

В Україні теж існував досвід проведення Кіл, адже наші пращури вважали коло природним та надавали йому сакрального змісту. Зокрема, можна згадати трипільську культуру, яка дуже поважно ставилася до кола, звичайні скіфів, які передавали по колу Братину (зазвичай це була чаша) від старшого до молодшого, висловлюючи по черзі побажання та подяки одне одному. Пізніше Кола стали поширеними на Січі, коли важливі зібрання козаків, а саме військові ради проходили саме у вигляді Кола. Ці події засвідчені документальними джерелами, зокрема існують такі згадки: «Старшина, вийшовши на середину, ставала на площі в один ряд, один біля одного, за старшинством своїх чинів (...) Товариство ставало за курінними отаманами навколо церкви, починаючи правий фланг від кошового й закінчуючи лівий фланг біля військового осавула, утворюючи загалом величезне козацьке коло» [Д.Яворницький, Історія запорозьких козаків]. Особливістю проведення Кола серед козаків було те, що обговорення в ньому тривало доти, доки громада не знаходила консенсусу, прийняттого для усіх її членів. Ця козацька традиція переживається із сучасним розумінням процедури Кола, обов'язковим елементом якого є досягнення взаємної згоди щодо рішення, яке приймається внаслідок відкритого та рівноправного обговорення заданої ситуації.

*Крім того, важливим елементом Кола є **Мовник** – це символічний предмет, що передається з рук в руки від одного учасника до іншого та дає право говорити. Перш ніж почати працювати в колі, громада повинна обрати для себе Мовник – це має бути важливий, символічний предмет, який поважатимуть усі учасники Кола. Ми пропонуємо у якості Мовника використовувати **Братину** – невелику керамічну, дерев'яну або металеву чашу – оскільки використання Братини має українське коріння та духовно єднає нас із предками. **Братина**, що використовується у Колі, має символічний зміст і виконує роль своєрідного оберегу атмосфери, яка створюється між учасниками. Братина надає більше можливостей висловитися, оскільки кожному учаснику доводиться чекати моменту, коли він отримає право голосу – це дозволяє краще сфокусуватися на темі обговорення та детальніше обдумати свою відповідь. Використання Братини попереджує виникнення суперечок “один на один”, оскільки кожен повинен дочекатися своєї черги для того, щоб відповісти. Братина встановлює*

рівність між учасниками Кола, оскільки кожен має рівні можливості як для того, щоб висловитися і бути почутим, так і для того, щоб вислухати інших. Під час обговорення проблеми в Колі учасники однаково несуть відповідальність за прийняття рішень та пошук шляхів примирення між усіма присутніми. Братина створює особливі умови для досягнення консенсусу, оскільки кожен має можливість висловитися і бути почутим, всі питання, які цікавлять учасників, можуть бути озвучені перед тим, як буде прийняте рішення стосовно ситуації, що склалася.

У Колі присутній ведучий (*хранитель Кола*) - особа, яка інформує учасників про правила, формулює питання для обговорення, слідкує за тим, щоб громада дотримувалася процедури та несе відповідальність за атмосферу взаємоповаги, підтримки та толерантного ставлення.

Правила Кола

- Мовник / Братина завжди рухається по Колу за годинниковою стрілкою («за сонцем»).
- Говорити має право тільки той, хто тримає в руках Мовник / Братину, або учасник, який отримав особливий дозвіл ведучого (Хранителя Кола).
- Коли Мовник / Братина потрапили до учасника в руки, а він/вона не має, що сказати, Мовник / Братина передається далі по Колу, а учасник має право зберігати мовчання.
- Жоден з учасників не має право висловитися та піти, доки Коло не завершилося.
- Мовник / Братина продовжує рухатися по Колу доти, доки є учасники, які бажать висловитися стосовно теми дискусії; рішення не можуть бути прийнятими до тих пір, доки є учасники, які бажать висловитися.

Коли учасник тримає в руках Мовник / Братина, він/вона повинен поважати мету проведення Кола та інших його учасників, висловлюючись:

- «Від серця», чесно та відверто.
- З повагою до присутніх.
- Достатньо стисло і лаконічно, щоб кожен мав можливість висловитися.
- Дотримуючись теми, що обговорюється в Колі.

Коло цінностей/презентаційне

Час – 30 хвилин.

Мета: надати учасникам можливість набути досвіду участі в Колі.

Матеріали: Мовник / Братина, фліп-чарт з записаними правилами Кола

Інструкція. *Коло цінностей. Досвід участі*

Матеріали: Мовник / Братина, фліп-чарт з записаними правилами Кола

Соціальний педагог (Хранитель Кола) проводить ритуал відкриття Кола.

Використовуючи Мовник / Братину, відбувається обговорення таких питань:

1. Назвіть людину, яку ви поважаєте та ту її рису (характеру), якій би ви хотіли у неї навчитися або, яка вас вражає – за результатами цього обговорення складається список цінностей учасників тренінгу. Список цінностей слугує орієнтиром для розуміння рис, необхідних медіатору та засад, на яких базуються відновні практики.
2. Згадайте та назвіть громаду/команду, де ви відчували підтримку. Якщо зможете, пригадайте ситуацію, в якій ви насправді відчули себе частиною цієї команди.
3. Опишіть свій досвід участі в Колі. Які особливості (елементи Кола) проведення Кола ви помітили? Чому ці особливості (елементи Кола), на ваш погляд, є важливими?

Після обговорення цих питань соціальний педагог (Хранитель Кола) проводить ритуал закриття Кола.

Сценарій проведення презентаційного Кола цінностей.

Питання 1

Ведучий:

«У кожного з нас в житті є люди, цінності або якості, які ми намагаємось відтворити у собі, якимось чином перейняти, чи хоча б вони нам імпонують. Зараз я попросила б вас згадати та розповісти про таких людей, а також про ті цінності, якими вони володіють».

Дуже важливо, щоб ведучий навів яскравий приклад такої людини, а в кінці своєї розповіді обов'язково наголосив на якостях (цінностях) цієї людини.

Після всіх відповідей можна поставити Братину на середину та написати на фліп-чарті слово «Цінності» і запропонувати присутнім ще раз назвати цінності, про які вони говорили. Усі вони записуються, а потім підбивається підсумок.

Коло має ряд цінностей, які приймаються його учасниками під час проведення процедури. Прийняття цінностей у Колі — це важливий етап, коли кожен з членів групи має усвідомити те, що він поділяє прийнятні цінності як на словах, так і в діях. Слід пам'ятати, що не існує більш або менш важливих цінностей. Перелік цінностей може відрізнятись, залежно від складу групи учасників та питань, що обговорюються у Колі, однак серед найбільш уживаних цінностей називають повагу, чесність, співчуття, доброту, любов та інші.

Висновки ведучого:

«Я щиро вірю в те, що продовження цьому списку є. І в те, що кожен із вас буде володіти всіма цими прекрасними людськими якостями. Роблячи якийсь вчинок, подивіться на цей список: чи є в ньому та цінність, якою ви керуєтесь? Якщо ні, то просто задумайтесь: чи потрібно це робити... »

Питання 2

«В кожного з нас є команди. Це ті люди, які для нас є особливими, незвичайними. Розкажіть, будь-ласка, про ваші команди, а також про той життєвий випадок, коли ви себе відчували частинкою справжньої команди».

Як підсумок в Колі для дітей можна сказати: *«Я вірю, що ваш клас буде справжньою командою, що кожен з вас буде її невід'ємною частинкою. А найважливіше це те, щоб ваша команда проявлялась завжди, а не тільки в негативних ситуаціях».*

Питання 3

«Сподіваюся, що Коло не залишило байдужих. Тепер пропоную поговорити про ваші враження після участі у ньому. Який у вас настрій? Як ви себе почуваете?»

Після завершення обговорення ведучий Кола закриває його, висловлюючи побажання групі, які закінчуються словом «мир».

Питання для обговорення:

- Які переваги, на вашу думку, має Коло у порівнянні зі звичайним груповим обговоренням проблем?
- Як ви вважаєте, у яких ситуаціях застосування Кола може бути ефективним?

Обмін думками. Малюнок на тему: «Цей день для мене став особливим, тому що...»

Час – 30 хвилин.

Мета: підбиття підсумків, пригадування важливих подій другого дня роботи групи.

Матеріали: листки формату А-4, фломастери.

Учні малюють яскраві моменти другого дня, а потім презентують свої роботи.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

1. «Листівка на пам'ять» - приготувати невеличку листівку з побажаннями.

ДЕНЬ 3

Привітання учасників. Вправа «Ти крутий (крута), тому що...». «Так, я дійсно крутий (крута), але я ще вмію (можу)...»

Час – 10 хвилин.

Мета: налагодження дружньої атмосфери між учасниками

Матеріали: м'яка іграшка.

Вправа проводиться в колі. Учні по черзі говорять сусіду, що зліва «Ти крутий (крута), тому що...» і називають якусь особливість цього учня (учениці). Той учень (учениця), до якого зверталися відповідає «Так, я дійсно крутий (крута), але я ще вмію (можу)...». Повинні висловитися всі учасники групи.

Гра «Сніжинка»

Час – 10 хвилин.

Мета: зрозуміти, чому можливі різні погляди щодо певної проблеми та що кожен погляд не може бути єдино вірним.

Матеріали: паперові серветки

Хід вправи

1. Роздати присутнім паперові серветки.

2. Гра

Попередити, щоб кожна особа робила вправу самостійно, швидко виконуючи інструкції соціального педагога без перепитувань.

Далі групі пропонується:

- 1) Взяти паперову серветку, скласти її вдвоє і відірвати верхній правий ріжок.
- 2) Знову скласти серветку вдвоє і відірвати верх правого ріжечка.
- 3) Знову скласти серветку вдвоє і відірвати верх правого ріжечка.
- 4) Востаннє скласти серветку вдвоє і відірвати верхній правий ріжок.
- 5) Розгорнути свою серветку.

3. Обговорення

Питання для обговорення:

- Чи можна сказати, що серветка у когось відірвана невірно? Чому?
- Чому серветки надірвані по-різному?
- Якщо хтось надірвала чи надірвав серветку не так, як Ви, чи означає це, що вона погана людина?
- Чи буває, що ми вважаємо людину гарною чи поганою залежно від того, чи робить вона щось так, як ми?
- Яким був би світ, якщо б ми всі бачили все однаково?

Поради та зауваження

- Вправу проводьте досить швидко. Не намагайтеся пояснювати та проводити довге обговорення.

Ресурсна вправа «Все одно ти молодець...»

Час – 10 хвилин.

Мета: підвищення самооцінки учнів.

Хід вправи

1. Учасники об'єднуються по двоє.
2. В парах одна сторона розповідає іншій про свої складнощі та проблеми.
3. Друга сторона уважно слухає, а потім вимовляє речення «Все одно ти молодець, тому, що...».
4. Потім пари обмінюються своїми ролями.
5. Наприкінці проводять коротке обговорення відчуттів та емоцій. Групі наголошується на тому, що потрібно у колективі, у своїй родині та у спілкуванні з друзями підтримувати одне одного і допомагати розв'язувати проблеми.

Ролева гра «Розв'язання конфліктів»

Час – 60 хвилин.

Мета: формування навичок успішного розв'язання конфліктів

Хід вправи

1. Сформувані малі групи:

Можна використати для цього різноманітні веселі техніки:

- роздати кольорові папірці, і попросити об'єднатися за певними кольорами.
- порахувати учнів, використовуючи назви свійських тварин (курочка, качечка, песик, киця) і запропонувати їм знайти свою групу за допомогою звуків даної тваринки (ко-ко, кря-кря, гав-гав та мяу-мяу). Таким чином створення малих груп стане і рухавкою.
- роздати цукерочки різних видів чи маленькі малюночки 4 видів.

2. Провести гру:

Запропонувати у малих групах придумати або згадати якусь конфліктну ситуацію і розіграти її з використанням отриманих знань. Наголосіть, що всі особи в групі мають бути задіяні в грі.

3. Обговорення вражень:

- Чи всім вдалося триматися в рамках запланованої ролі?
- Які труднощі були у вас під час відігравання своєї ролі?
- Чи вдалося Вам втриматися в рамках своєї ролі? Якщо ні, то чому?

3. Обговорення гри:

- Чи був ефективним ваш метод розв'язання конфлікту?
- Ви досягли бажаного? А інша сторона?
- Чи сприяв у досягненні потрібного результату використаний вами метод розв'язання конфліктів? Чи цей метод не виправдав себе?
- Якщо це так, то який метод, на вашу думку, потрібно було використати?
- Чому Вас навчила ця справа?

Поради та зауваження

Після закінчення рольової гри потрібно провести деролізацію. Це дуже важливий момент! В жодному разі не можна залишити тих, хто грали, у їхніх ролях. Бо ярлики цих ролей можуть залишитись надовго, змінити психіку людини або ставлення до неї оточення.

Для цього необхідно проговорити з кожною людиною її відчуття під час ролі. Запропонувати скинути уявну маску. Одним із гарних кінетичних виходів є пропозиція гравцям обійти навколо стільців і таким чином знову стати самими собою. Після цього необхідно обговорити у групі відчуття глядачів. І тільки після цього можна переходити до обговорення сценки; до дискусії з проблеми; до інформаційного доповнення гри.

Презентація ШСП і проведення медіацій серед однолітків

Перегляд презентаційного фільму (або демонстрація процедури медіації у вигляді сценки)

Час – 30 хвилин.

Мета: презентувати учням діяльність Шкільної Служби Порозуміння «Коло друзів», ознайомити з принципами і перевагами медіації.

Інструкція. Презентаційний фільм, мультимедійна презентація ШСП «Коло друзів»

Матеріали: екран, мультимедійний проектор, ноутбук, CD з фільмом «Медіація однолітків», мультимедійна презентація «Шкільна Служба Порозуміння «Коло друзів»».

Інструкція. Демонстрація медіації

Для демонстрації медіації запрошуються медіатора, які мають практичний досвід проведення медіації однолітків. Вони заздалегідь узгоджують ситуацію та ролі, які будуть виконувати. Для демонстрації можна обрати одну з ситуацій із практики медіаторів.

Гра «Армреслінг»

Час – 20 хвилин.

Мета: вироблення практичних навичок стратегії ненасильства та співробітництва

Матеріали: цукерки

Хід вправи

1. Сформувати пари.
2. Попрохати присутніх зіграти в армреслінг (хто з них покладе на стіл руку свого партнера).
3. Сказати групі, що пара, яка найбільшу кількість разів торкнеться руками столу – виграє і отримає приз (цукерки).
4. Провести обговорення гри. Допитатися, яким чином якась із пар зрозуміла, як швидко можна перемогти (просто домовитися між собою і не боротися, а по чергово класти руку одне одного на стіл).

Якщо у кімнаті тільки один стіл, необхідно садити за нього пари по чергово, допоки хтось із групи не здогадається домовитися.

Поради та зауваження

Ідея обговорення: «З людьми завжди можна домовитися! З людьми завжди потрібно домовлятися – це найвдаліша стратегія! Під час обговорення можна вийти на шляхи досягнення позитивної стратегії.

Вправа «Портрет позитивної людини». Презентація роботи

Час – 30 хвилин.

Мета: визначення рис, які сприяють формуванню довіри до позитивної людини.

Матеріали: маркери, олівці, фломастери, ластик листи формату А-3.

Інструкція. Портрет позитивної людини.

Фасилітатор ділить групу на підгрупи по 5-7 осіб. Завдання кожного: намалювати портрет позитивної людини, якій можна довіряти в будь-якій ситуації.

Робота в групах. Вправа колаж «Наш клас». Презентація роботи

Час – 40 хвилин.

Мета: відображення учасниками взаємовідносин між однокласниками

Інструкція. Вправа колаж «Наш клас».

Матеріали: ватмани, молодіжні журнали, клей, фломастери, маркери, олівці, ножиці, скотч.

Учасники об'єднуються в групи та отримують завдання за допомогою колажу зобразити те, як вони бачать свій клас (цінності, бачення себе, своїх однокласників, класного керівника тощо). Група працює 35 хвилин.

Питання для обговорення:

- Розкажіть, що ви зобразили на своєму колажі?
- Що для вас було легким, а що складним під час виконання цієї вправи?

Робота з очікуваннями учасників.

Час – 10 хвилин.

Мета: робота з очікуваннями та сумнівами учасників

Інструкція. Вправи «Зоряне небо», «Береги надій» (або «Пісочний годинник»)

Матеріали: фліп-чарт з «Зоряним небом», «Берегами надій» або «Пісочним годинником».

Продовження вправи «Зоряне небо», «Береги надій» або «Пісочний годинник». З'ясовуються очікування та сумніви, що виправдались чи не виправдались. Соціальний педагог по черзі зачитує очікування, і якщо вони виправдались, стікер переноситься на другий берег або в нижню частину фліп-чарту. Якщо не виправдалися – залишаються на місці.

Заключне Коло на тему: «Мої враження від тренінгу», «Хочу побажати ...»

Час – 30 хвилин.

Мета: побажання учасниками тренінгу позитивних настроїв; оцінка тренінгу.

Інструкція. *Заклучне Коло*

Матеріали: Мовник / Братина.

Соціальний педагог проводить процедуру Кола, де ставить питання: «Ваші враження від тренінгу? Ваші побажання одне одному. Що найважливіше ви отримали від цього тренінгу для себе, для свого розвитку?».

Вручення «Листівок на пам'ять»

Листівки на пам'ять, які виконано вдома.

Використана література

1. Коваль Р., Горова А., Нікітчук А., Микитюк О., Ліхоліт Ю. Шкільна служба розв'язання конфліктів: досвід упровадження. Посібник. — К.: Видавець Захаренко В.О., 2009. — 168 с.
2. Пірен М. Основи конфліктології. – К., 1997.
3. Воронін Г.Л. Конфлікти в школі // Соціологічні дослідження. – 1994. – № 3. – С. 94–98.

ТЕХНІКА «ПАРКУВАННЯ»

Ситуація

Все почалося в той день, коли Настю, ученицю 5-Б класу, не пустили вранці до школи. В її школі для всіх учнів була введена обов'язкова форма: піджак зеленого кольору. Того ранку Настя піджак не вдягла, бо за день до того дівчинка забруднила його і мама віднесла річ до хімчистки, іншого піджака у дівчинки не було. Настя була прикро вражена, коли черговий при вході не впустив її до школи, посилаючись на наказ директора „без шкільної форми нікого в школу не впускати!“. Засмучена дівчинка вже налаштувалась вертатися додому, як раптом побачила завуча з виховної роботи, Марію Іванівну, яка піднімалася сходами шкільного танку.

- Добрий день, Маріє Іванівно, чому мене не впускають до школи? Я вчора забруднила піджак і мама віднесла його до хімчистки, а черговий каже, що без піджака в школу не можна!*
- Настю, не вигадуй дурниць і передай мамі, щоб вона частіше ходила на батьківські збори. Тоді б вона знала, що існує наказ, відповідно до якого всі учні повинні ходити до школи тільки в шкільній формі!*

Повернувшись додому, Настя ледве встигла застати маму до того, як вона пішла на роботу. Мати вислухала доньку і була вкрай обурена вчинком шкільної адміністрації...

Використовуючи цей сценарій, опишіть, як мама Насті та директор школи можуть вчинити далі?

Підхід з позиції інтересів:

До інтересів входять потреби, бажання, побоювання – те, чим насправді стурбовані сторони і чого вони прагнуть. Якими є інтереси сторін?:

Мама Насті

Директор школи

Ситуація

Все почалося в той день, коли Настю, ученицю 5-Б класу, не пустили вранці до школи. В її школі для всіх учнів була введена обов'язкова форма: піджак зеленого кольору. Того ранку Настя піджак не вдягла, бо за день до того дівчинка забруднила його і мама віднесла річ до хімчистки, іншого піджака у дівчинки не було. Настя була прикро вражена, коли черговий при вході не впустив її до школи, посилаючись на наказ директора „без шкільної форми нікого в школу не впускати!“. Засмучена дівчинка вже налаштувалась вертатися додому, як раптом побачила завуча з виховної роботи, Марію Іванівну, яка піднімалася сходами шкільного танку.

- Добрий день, Маріє Іванівно, чому мене не впускають до школи? Я вчора забруднила піджак і мама віднесла його до хімчистки, а черговий каже, що без піджака в школу не можна!*
- Настю, не вигадуй дурниць і передай мамі, щоб вона частіше ходила на батьківські збори. Тоді б вона знала, що існує наказ, відповідно до якого всі учні повинні ходити до школи тільки в шкільній формі!*

Повернувшись додому, Настя ледве встигла застати маму до того, як вона пішла на роботу. Мати вислухала доньку і була вкрай обурена вчинком шкільної адміністрації...

Використовуючи цей сценарій, опишіть, як мама Насті та директор школи можуть вчинити далі?

Підхід з позиції права:

Звернення до закону чи адміністративних процедур

Мама Насті

Директор школи

Ситуація

Все почалося в той день, коли Настю, ученицю 5-Б класу, не пустили вранці до школи. В її школі для всіх учнів була введена обов'язкова форма: піджак зеленого кольору. Того ранку Настя піджак не вдягла, бо за день до того дівчинка забруднила його і мама віднесла річ до хімчистки, іншого піджака у дівчинки не було. Настя була прикро вражена, коли черговий при вході не впустив її до школи, посилаючись на наказ директора „без шкільної форми нікого в школу не впускати!”. Засмучена дівчинка вже налаштувалась вертатися додому, як раптом побачила завуча з виховної роботи, Марію Іванівну, яка піднімалася сходами шкільного танку.

- Добрий день, Маріє Іванівно, чому мене не впускають до школи? Я вчора забруднила піджак і мама віднесла його до хімчистки, а черговий каже, що без піджака в школу не можна!*
- Настю, не вигадуй дурниць і передай мамі, щоб вона частіше ходила на батьківські збори. Тоді б вона знала, що існує наказ, відповідно до якого всі учні повинні ходити до школи тільки в шкільній формі!*

Повернувшись додому, Настя ледве встигла застати маму до того, як вона пішла на роботу. Мати вислухала доньку і була вкрай обурена вчинком шкільної адміністрації...

Використовуючи цей сценарій, опишіть, як мама Насті та директор школи можуть вчинити далі?

Підхід з позиції сили:

Означає примус сторони до дій, яких ви хочете від неї домогтися

Мама Насті

Директор школи

Формула «Я-твердження»

Я **почуваюся...**(власні почуття і переживання стосовно ситуації),

коли ти... (опис конкретних дій співрозмовника, які викликають негативні емоції),

тому що... (пояснення, чому дії співрозмовника викликають такі емоції, висловлення власних інтересів),

ось чому я хочу/бажаю/хотіла б... (бажані зміни в діях співрозмовника).